

Za lepšiu poľnohospodársku politiku EÚ – pre ľudí, pre prírodu

Priority Agro-eko fóra pre reformu poľnohospodárskej politiky Slovenska ako aj Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie (SPP).

1. Zmena systému podpory poľnohospodárstva v rámci novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ – verejné financie LEN pre verejné záujmy.

Požadujeme zmenu a zjednotenie systému platieb (i kontroly) od necielených platieb na plochu smerom k platbe viazanú na tvorbu konkrétnych úžitkov pre spoločnosť – v oblasti ochrany životného prostredia, agro-biodiverzity, krajinnno-tvorby či sociálnej oblasti, rozvoja vidieka, tzv. platba na podporu verejných záujmov. Existujúca základná platba (tzv. I. pilier/platba na plochu) je nespravodlivá a nemá jasne definovaný cieľ, o.i. prispieva k intenzifikácii produkcie, obchodovaniu s pôdou, k vysokým cenám pôdy, čo bráni mladým farmárom v prístupe k pôde.. Rovnako neexistuje motivačná diferenciacia podpory pre nezodpovedné a dobré hospodárenie. Prechod na platbu na podporu verejných záujmov v rámci celej EÚ by bola výhodná pre väčšinu slovenských poľnohospodárov v rámci EÚ, ktorí hospodária relatívne extenzívnejšie ako ich kolegovia z väčšiny západných krajín EÚ, a prinášajú významné úžitky spoločnosti ako ochrana biodiverzity, zmierňovanie následkov zmeny klímy či povodní zachovávaním a údržbou extenzívnych lúk a pasienkov, či zachovávanie atraktívnej poľnohospodárskej krajiny.

2. Väčšie zapojenie úradov a odborníkov z oblasti ochrany životného prostredia do prípravy a implementácie SPP.

Pôdohospodárstvo má priamy dopad na širokú verejnosť cez využívanie pôdy, ovplyvňovanie kvality zložiek spoločného životného prostredia, vôd, ovzdušia, produkciu atď., preto je potrebné širšie a adekvátne zapojenie ostatných relevantných sektorov do tvorby a aktualizácie poľnohospodárskej politiky, SPP na úrovni štátu aj EÚ – jedná sa napr. o rezort ochrany ŽP, ako aj odborníkov z tretieho sektora a akademickej obce. Zároveň je potrebná plná medzi-sektorová súčinnosť pri poskytovaní a spracovaní údajov potrebných pre jednotlivé sektory ochrany ŽP a prírody (napr. pri spracovaní údajov o emisiách skleníkových plynov a ostatných znečisťujúcich látok).

3. Vytvorenie priestoru pre biodiverzitu v rámci poľnohospodárskej krajiny, potreba zvýšenej podpory hospodárenia v záujme ochrany prírody.

Biodiverzita poľnohospodárskej krajiny rapídne ubúda v rámci EÚ a na Slovensku sledujeme rovnaký trend. Nie je to len problém z pohľadu napĺňania cieľov oblasti ochrany biodiverzity, no rovnako je to problém z pohľadu udržateľnosti poľnohospodárstva, ktoré je na biodiverzite bytostne závislé (napr. opeľovače). Opatrenia na podporu biodiverzity, tzv. oblasti ekologického záujmu, zavedené v rámci poslednej reformy pre svoje nevhodné nastavenie úplne zlyhali. Preto potrebujeme nový systém, ktorý vytvorí reálne podmienky pre zachovanie a tvorbu prírodných prvkov v krajine s potrebnou motiváciou pre ich odborný manažment. Zároveň je potrebné podstatne viac investovať do cielených opatrení (agro-environment, leso-environment, platby Natura 2000...), vrátane jasného vyčlenenia prostriedkov v procese programovania, ktoré povedú k zlepšeniu stavu druhov a biotopov poľnohospodárskej krajiny, resp. našich lesov. Dobre nastavené „enviro“ opatrenia s adekvátnou platbou sa dlhodobo tešia záujmu zo strany poľnohospodárov aj lesníkov.

4. Znižovanie používania agro-chemikálií v poľnohospodárstve a lesníctve SR, podpora eko-poľnohospodárstva a zákaz pestovania GMO.

Prijatie systémových krokov, merateľných, časovo viazaných cieľov a konkrétnych opatrení na znižovanie agro-chemických vstupov do slovenského poľnohospodárstva – pesticídy, priemyselné hnojivá a pod. Dôsledná a motivačná kontrola dodržiavania právnych predpisov v oblasti ochrany prírody a životného prostredia, dostatočné financie pre realizáciu potrebných kontrol, monitoringu rezíduí a včasné zverejňovanie výsledkov v rámci cieľových skupín. Zákaz používania najškodlivejších pesticídov (napr. neonicotinoídy, CMR pesticídy, endokrinné disruptory), vylúčenie používania pesticídov z verejných priestorov – ihriská, parky a pod. Podpora vývoja, registrácie a používania biologickej ochrany proti škodcom, resp. pesticídov vyrobených na biologickej báze. Toto všetko by malo byť v konkrétnych, merateľných a časovo viazaných cieľoch viazané v aktualizovanom Národnom akčnom pláne pre udržateľné používanie pesticídov. Otvorenie a novelizácia Nariadenia 75/2015 v súlade s požiadavkami

eko-farmárov a legislatívy EÚ. Zákaz pestovania GMO plodín v SR, implementácia Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/412 z 11. marca 2015, o zákaze GMO v rámci EÚ.

5. Ekologizácia živočíšnej výroby.

Priemyselná živočíšna výroba má závažný vplyv na životné prostredie a ľudské zdravie. Priemyselný chov hospodárskych zvierat sa podieľa na tvorbe vysokého množstva skleníkových plynov, na znečistení vodných zdrojov patogénnymi organizmami, nadmerným množstvom živín a znižovaním obsahu kyslíka a môže navyše znížiť kvalitu ovzdušia produkciou emisií tuhých znečisťujúcich látok, rôznych plynov (predovšetkým amoniaku). Týmto predstavuje riziko nielen pre životné prostredie, ale aj ľudské zdravie. Takýto typ chovu má tiež výrazne negatívny vplyv na biodiverzitu a v neposlednom rade na vidieckej oblasti tým, že vytláča menších, extenzívne hospodáriacich poľnohospodárov z trhu. Žiadame preto ukončenie akýchkoľvek platieb a podpôr, pre priemyselnú živočíšnu výrobu, zvýšenie jej kontroly a zároveň požadujeme zavedenie finančných i organizačných mechanizmov (napr. poradenstva), ktoré by podporovali prechod na ekologickú živočíšnu výrobu alebo prechod na rastlinnú výrobu. Keďže extenzívny chov hospodárskych zvierat môže mať dlhodobu pozitívny vplyv na biodiverzitu a môže podporiť rozvoj upadajúceho vidieka, žiadame zvýšenie platieb pre extenzívne hospodáriacich farmárov, resp. rodinné farmy, teda tých, ktorí nebudú prekračovať udržateľné zaťaženie pôdy a životného prostredia živočíšnou výrobou.

6. Dôsledná implementácia princípu „znečisťovateľ platí“, dodržiavanie legislatívy ako podmienka pre dotácie, zásadná zmena systému kontrol.

Dôsledné uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ musí byť základným kameňom novej politiky. Systém krížového plnenia vrátane dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok sa ukázal ako neefektívny pri ochrane životného prostredia, naopak, v niektorých prípadoch núti hospodárov k realizácii činností, ktoré majú negatívny vplyv na životné prostredie. Dodržiavanie legislatívy musí naďalej zostať podmienkou pre získanie dotácie no je potrebné nahradiť súčasný systém zmyslupnejším systémom kontrol a inšpekcií, ktorý bude aj pre farmára menej zaťažujúci, no povedie k lepšej ochrane životného prostredia. Dôležitú úlohu by mali zohrávať moderné informačno-komunikačné technológie, diaľkový prieskum zeme a iných nástrojov 21. storočia, ktoré zjednodušia kontrolu a budú zamerané na odhalenie pochybení a nebudú zbytočne zaťažovať poctivých farmárov.

7. Investícia do nezávislého, kvalitného, terénneho a cieleného poradenského systému/systémov pre poľnohospodárov a lesníkov.

Mnohé skúsenosti a štúdie zo zahraničia potvrdzujú, že kvalitný, nezávislý a cielený poradenský systém je kľúčovým faktorom pri realizácii účinných opatrení, smerujúcich k ochrane životného prostredia, efektívneho využívania zdrojov, v prevencii a boji proti škodcom, v adaptácii na klimatické zmeny, minimalizácii používania agro-chemikálií, ochrany vôd a pod. Preto požadujeme, aby nová SPP kládla primárny dôraz na nezávislé, kvalitné poradenstvo a jeho adekvátne financovanie v oblastiach ochrany životného prostredia, efektívneho využívania zdrojov a biologickej ochrany plodín. Rovnako požadujeme rozvoj systematického, štátom podporovaného vzdelávania, poradenstva, vedy a výskumu pre ekologické poľnohospodárstvo.

8. Podpora krátkych potravinovo dodávateľských reťazcov, osвета biospotrebiteľstva – zdravé, čerstvé a lokálne jedlo do škôl a verejného stravovania; podpora zeleného verejného obstarávania v stravovaní.

Propagácia a legislatívna, resp. ekonomická podpora lokálnej / regionálnej, sezónnej / čerstvej produkcie, predaja z dvora a priameho predaja poľnohospodárskych produktov. Podpora a propagácia biospotrebiteľstva aspoň na úrovni iných štátov EÚ.

Reforma školského a verejného stravovania - uprednostňovanie lokálnej, sezónnej/čerstvej a BIO produkcie. Legislatívne a ekonomické zmeny – možnosť výberu stravy v školských jedálňach a verejných stravovacích zariadeniach. Možnosť používania produkcie školských záhrad v školskej kuchyni. Podpora využívania zeleného verejného obstarávania (zelené kritéria) v obstarávaní potravín vo verejných stravovacích zariadeniach (školy, škôlky, úrady...) a na podujatiach, napr. konferencií platených z verejných financií, vrátane EÚ fondov. Podpora osvetových kampaní zameraných na zdravé a životnému prostrediu prospešné stravovanie, vrátane znižovania konzumácie mäsa a mäsových výrobkov.